

Дерев'янко Б.В. Питання забезпечення прав виконавця за договором про надання освітніх послуг. *Господарсько-правове та фінансово-правове забезпечення розвитку економіки України : Зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. «Господарсько-правове, цивільно-правове та фінансово-правове забезпечення розвитку економіки України» (м. Донецьк, 26 листопада 2010 р.): у 2-х част. Част. Перша.* Донецьк: ТОВ «Цифрова типографія», 2010. С. 10–13.

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВИКОНАВЦЯ ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Дерев'янко Богдан Володимирович,
завідувач кафедри господарського та екологічного права
ДЮІ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, к.ю.н., доцент

Питання, які впливають із належного або неналежного виконання договорів про надання послуг, на сьогоднішній день потребують розгляду і вирішення. Не є винятком і питання, пов'язані із виконанням умов договорів про надання освітніх послуг.

Невиконання умов договору можуть припустити замовники освітніх послуг – особи, які навчаються та/або оплачують надання цих послуг. Основними їх порушеннями, як правило, можуть бути припинення оплати за надані послуги чи невиконання вимог законодавства або статуту (положення) навчального закладу. Порушення умов договору про надання освітніх послуг з боку виконавця – освітньої установи, навчального закладу або громадянина - підприємця у цій сфері найчастіше полягають у ненаданні або неналежному наданні послуг за договором.

Слід сказати, що як правило, законодавство стоїть на боці замовника освітніх послуг.

На підтвердження цього можна навести підпункт 2.5. Типового договору про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами, затвердженого Наказом МОН України від 11.03.2002 року № 183, яким передбачено, що у разі дострокового припинення дії договору (незалежно від підстав для такого припинення) у зв'язку з ненаданням замовнику освітньої послуги – виконавець зобов'язаний повернути частину коштів, що були внесені замовником як попередня плата за надання освітньої послуги [1]. У той же час, у випадку відмови замовника оплатити надану наперед освітню послугу та відмови продовжувати із ним правовідносини, виконавець буде змушений звертатися до суду.

ЦК України у частині 3 статті 538 «Зустрічне виконання зобов'язання» вказує, що у разі невиконання однією із сторін у зобов'язанні свого обов'язку або за наявності очевидних підстав вважати, що вона не виконає свого обов'язку у встановлений строк (термін) або виконає його не в повному обсязі, друга сторона має право зупинити виконання свого обов'язку, відмовитися від його виконання частково або в повному обсязі [2]. Аналогічне передбачено статтею пунктом 1 статті 236 ГК України «Види оперативно-господарських санкцій» – одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управненою стороною, із звільненням її від відповідальності за це – у разі порушення зобов'язання другою стороною; відмова від оплати за зобов'язанням, яке виконано неналежним чином... [3].

При цьому ЦК України ставить можливість виплати винагороди за ненадання (неналежне надання) послуги у залежність від вини, оскільки, відповідно до ч. 2 статті 903 «Плата за договором про надання послуг» у разі неможливості виконати договір про надання послуги, що виникла не з вини виконавця, замовник зобов'язаний виплатити виконавцеві розумну плату. Якщо неможливість виконати договір виникла з вини замовника, він зобов'язаний виплатити виконавцеві плату в повному обсязі, якщо інше не встановлено договором або законом [2]. Це вказує на необхідність: 1) застосування виконавцем попередження замовника про об'єктивні умови, що не можуть завадити належним чином виконати ним зобов'язання; 2) визначення критеріїв неналежності виконання освітніх послуг; 3) визначення критеріїв неможливості належного виконання зобов'язання з надання освітніх послуг у зв'язку з виною замовника.

Для вирішення окреслених питань за допомогою застосування аналогії звернемося до виконання договору про надання оплатних медичних послуг. При формуванні змісту такого договору, результати якого не гарантуються, Г. Цехер пропонує включати в зміст договірної зобов'язання «умову-попередження» про можливість недосягнення бажаного замовником результату [4]. А.А. Мірзоян пропонує не лише включити в текст договору «умову-попередження» і абстрактну

фразу про те, що «результат багато в чому залежить від особистості замовника, його соціально-психологічних якостей, цінностей, орієнтації, здатності і психологічного стану», але і конкретизувати у визначених випадках об'єктивні фактори, що впливають на результат медичних послуг, які складають предмет договору [5, с. 232]. Названий автор вважає, що ключова проблема полягає не стільки в суб'єктивному сприйнятті отриманої медичної послуги, скільки в неможливості встановити критерії оцінки якості, кількості та інші параметри даної послуги відповідно до очікувань клієнта, що бажає задовольнити свою потребу [5, с. 232-233]. Можна було б вважати, що при наданні освітньої послуги також було б складно визначити критерії її якості, оскільки не все залежить тільки від виконавця. Характеристика особи, яка навчається, також має велике значення для кінцевого результату.

Зважаючи на особливості договору про надання освітніх послуг можна запропонувати наступний порядок забезпечення прав виконавця.

По-перше, у договорі повинна вказуватися «умова-попередження» із вказівкою на те, що результат багато в чому залежить від особистості замовника.

По-друге, характеристика особистості замовника або особи, яка отримуватиме освітні послуги, повинна бути істотною умовою договору. У цьому випадку виконавець буде застрахований на випадок невиконання умов договору.

По-третє, для стимулювання виконавця до якісного виконання договору можна за двосторонньою домовленістю передбачити додаткове його стимулювання у випадку досягнення певного конкретного результату за умовами договору. Кінцевий результат і буде тим критерієм оцінки якості, кількості та інших параметрів даної послуги відповідно до очікувань клієнта, що бажає задовольнити свою потребу, на неможливості визначення якого стосовно медичних та деяких інших послуг наголошував А.А. Мірзоян. Щоб конкретизувати цей критерій стосовно освітніх послуг, знову звернемося до застосування порівняння. При наданні послуг адвокатом може бути передбачено його стимулювання за досягнення

задоволення позову, зняття арешту з майна тощо. Однак тут також не все залежить від знань та вмінь адвоката, оскільки є об'єктивні обставини справи і суб'єктивне ставлення до них з боку інших учасників процесу – судді, іншої сторони, свідків, третіх осіб. Але незалежно від результату адвокат повинен отримати винагороду.

Так само при виграші матчу професійною спортивною командою кожен із гравців отримує певне додаткове грошове стимулювання. Хоча тут також не все залежить тільки від вмінь та навичок гравця. Але незалежно від результату спортсмен повинен отримати винагороду. Це стосується і договору про надання медичної послуги.

Аналогічним чином повинно вирішуватися і питання про надання освітніх послуг. Критерієм вимірювання якості освітньої послуги може бути вступ учня-споживача послуги до ВНЗ, отримання студентом-споживачем диплому бакалавра, спеціаліста або магістра, захист аспірантом чи докторантом-споживачем дисертації, виграш випускником-студентом конкурсу на зайняття певної престижної вакантної посади тощо.

Література:

1. Про затвердження Типового договору про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами : Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 березня 2002 року № 183 / Міністерство освіти і науки України // Офіційний вісник України. – 2002. – № 15. – Ст. 831.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436—IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22. — Ст. 144.
4. Цехер Г. Если мы потребляем услугу, то надо знать / Г. Цехер // Услуги: права потребителя (тарифы, сроки, неустойки). – Екатеринбург, 1999. – С. 16-17.
5. Мірзоян А.А. Деякі питання систематизації договорів про надання послуг / А.А. Мірзоян // Університетські наукові записки ХУУП. – 2007. – № 4 (24). – С. 229-233.